

Friskolernes valgpakke 2021

I denne valgpakke får du serveret en stribe fakta om grundskolen. Både de overordnede og de mere specifikke for netop friskolerne. Der er også konkrete cases vedrørende samarbejdet mellem friskoler og kommuner og til sidst får du en herlig fortælling om landsbyudvikling.

Valgpakken er udarbejdet som baggrundsmateriale til brug for folk, der gerne vil klædes på til drøftelser om den danske grundskole i forbindelse med Kommunalvalg 2021.

Efter hvert afsnit er der forslag til spørgsmål, som kan være relevante at vende – for eksempel ved et vælgermøde.

Materialet er udarbejdet af Friskolernes Hus og må gerne distribueres videre.

Rigtig god valgkamp!

Indhold

Grundskolefakta: Antal skoler, elever, klassekvotient og skoleskift	5
Koblingsprocent – hvad er det?	6
Minimumsnormeringer udregnes til ulempe for friskolernes dagtilbud	8
Finansieringsmuligheder for friskoler og private grundskoler	10
Friskolelever tilhører ikke "eliten"	11
Massive folkeskolelukninger siden kommunalreformen	12
Flere og flere specialundervisningselever på friskolerne	14
Friskolerne og det kommunale samarbejde	16
"... børn kommer i klemme i PPR-sager ..."	17
"Vi står bagerst i køen ..."	18
"Kommunens busruter tager ikke hensyn ..."	19
"... benspænd for overgangen mellem børnehave og skole ..."	20
"Kommunen ser os som en værdifuld brik ..."	21
Den politiske drøm om blandede skoler	22
Hvad vægter forældrene, når de skal vælge skole?	23
Tre-delt tilsyn på friskoler og private grundskoler	24
Hvad er egentlig forskellen på friskoler og private grundskoler?	25
Friskolernes rolle i lokalsamfundet	26
CASE: Feldballe – en lille by, under stor udvikling	27

Grundskolefakta: Antal skoler, elever, klassekvotient og skoleskift

Det samlede antal elever i grundskolens 0.-9. klasse er generelt faldet de seneste fem skoleår. Som det fremgår herunder, er elevtallet i 2019/2020 faldet med ca. 8.000 sammenlignet med 2018/2019. Dette skyldes, at færre børn starter i børnehaveklassen som følge af et generelt fald i antal børn i skolealderen i befolkningen.

Andelen af elever i folkeskolen er de seneste fem skoleår faldet med i alt 1,2 procentpoint, mens andelen af elever på fri- og privatskoler i samme periode er steget tilsvarende.

Antal elever fra 0.-9. klassetrin

Institutionstyper	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Folkeskoler	538.401	536.813	531.876	526.179	517.963
Fri- og privatskoler	112.896	116.255	118.302	118.988	119.267

- I skoleåret 2019/2020 gik 78,5 procent af eleverne fra 0.-9. klasse i en folkeskole, mens 18,1 procent af eleverne gik i fri- og privatskoler (1,4 procent gik på efterskoler, 2 procent gik i specialtilbud).
- I 2020 var der 1.080 folkeskoler og 551 friskoler og private grundskoler
- Klassekvotienten er lavere på friskoler og private grundskoler. I 2019 var der gennemsnitligt 19 elever pr. klasse i friskoler og private grundskoler, mens der i folkeskolerne var 21,4 elever pr. klasse
- Rapporten *Frit skolevalg* (udgivet af Undervisningsministeriet i 2017) viser, at der siden 2010 er der sket en stigning i andelen af forældre, der benytter muligheden for at vælge en anden skole end distriktskolen til deres børn. Hele 62 pct. af de elever, der skiftede skole, skiftede fra én folkeskole til en anden folkeskole, 24 pct. af skiftene var fra folkeskole til en friskole/privat grundskole. 9 pct. af skiftene var fra en friskole/privat grundskole til folkeskole.

Forslag til spørgsmål:

- Hvad mener du/dit parti om andelen af elever, der går i friskoler og private grundskoler i kommunen? Er den for høj/lav/tilpas?
- Hvilken betydning har klassekvotienten efter din mening for trivsel og undervisning?
- Finder du det overraskende, at 62% af elever, der skifter skole – skifter fra én folkeskole til en anden folkeskole?

Koblingsprocent – hvad er det?

Helt overordnet modtager friskoler/private grundskoler et statstilskud svarende til en procentandel af udgiften til folkeskolerne – den såkaldte *koblingsprocent*. Fra 1995-2010 lå koblingsprocenten stabilt på 75 pct. af udgifterne til folkeskolerne. Derefter fulgte en periode med reduceret statstilskud, hvorefter koblingsprocenten i 2017 blev normaliseret til 75 pct. Dertil kommer yderligere én koblingsprocent, som er målrettet sociale indsatser som specialundervisning og inklusion (dvs. i alt 76 pct. af udgifterne til folkeskolerne i 2021).

År	1995-2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Koblingsprocent	75%	74%	73%	72%	71%	71%	73%	75%	76%	76%	76%	76%

Pengenes vej til friskoler og private grundskoler

Det kan være forholdsvist kringlet at forstå, hvordan finansieringen af friskoler er skruet sammen. I illustrationen på næste side har vi prøvet at gøre det overskueligt.

Der opstår typisk misforståelser omkring forbindelsen mellem kommunerne og friskolerne/private grundskoler.

Det overordnede princip er, at kommunerne driver folkeskolerne og modtager via bloktilskuddet midler fra staten til at løse denne opgave. Når en elev ikke går i folkeskolen, skal kommunen betale et bidrag til staten. Dette bidrag er i 2021 fastsat til **39.662 kr. årligt pr. elev**. Kommunen skal dog – uanset hvor eleven går i skole – dække udgifter til tandpleje, PPR, sundhedspleje, SSP, studievejledning m.v.

På landsplan er den gennemsnitlige kommunale udgift til folkeskolerne 67.580 kr. pr. elev årligt. Når en elev går i friskole eller privat grundskole, har kommunen derved en **mindsket udgift svarende til 27.918 kr. pr. elev årligt**.

Forslag til spørgsmål:

- Var du opmærksom på, at det indebærer en mindsket udgift for kommunen, når en elev går i friskole/privat grundskole? Og hvad tænker du om det?
- Ser du kommunens grundskoler som et samlet skoletilbud for byens borgere – eller er det mere et "dem" og "os"?

Pengenes vej til friskolerne 2021

1 Staten

Friskoler og private grundskolers tilskud kommer fra staten. Det overordnede princip er, at friskoler og private grundskoler modtager en procentdel af gennemsnittet af udgifter i folkeskolerne. Det kaldes "koblingsprocenten". Driftstilskuddet fastsættes på de årlige finanslove. I 2021 er koblingsprocenten på 76 – svarende til cirka **6,9 mia. kr. i statsligt tilskud til friskoler og private grundskoler**.

2 Puljer

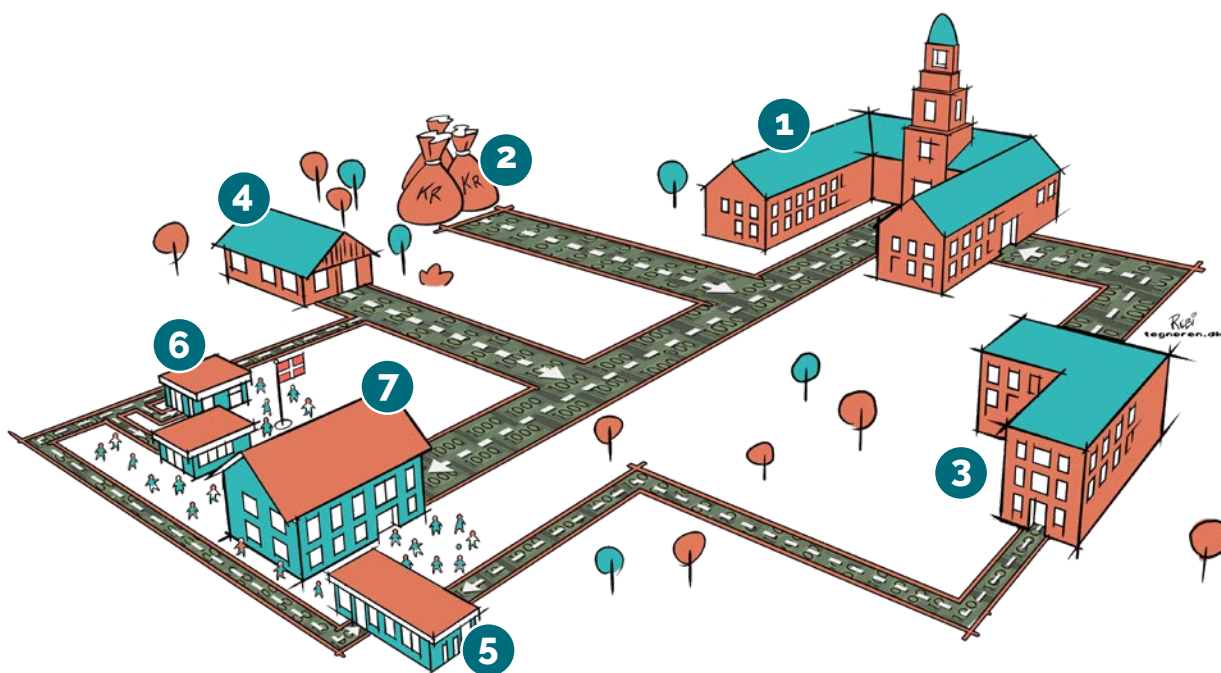
Af det statslige tilskud afsnøres **cirka 400 mio. kr. til puljer** målrettet særlige opgaver: specialundervisning, inklusion, fripladser, kurser, vikarer, efter- og videreuddannelse, befording, sygetransport m.v.

3 Kommunen

Kommunerne driver folkeskolerne og modtager via bloktilskuddet midler fra staten til at løse opgaven. Når en elev ikke går i folkeskolen, skal kommunen betale et bidrag til staten. Dette bidrag er i 2021 fastsat til 39.662 kr. årligt pr. elev. Kommunen skal – uanset hvor eleven går i skole – dække udgifter til tandpleje, PPR, sundhedspleje, studievejledning m.v. På landsplan er den gennemsnitlige kommunale udgift til folkeskolerne 67.580 kr. pr. elev årligt. **Når en elev går i friskole eller privat grundskole, har kommunen derved en mindsket udgift svarende til 27.918 kr. pr. elev årligt.**

4 Forældrebetaling

Det koster i gennemsnit **13.906 kr. pr. elev** om året at gå i en friskole eller privat grundskole.

5 Dagtilbud

Dagtilbud finansieres af kommunerne. Forældre, der vælger børnehaver og vuggestuer, der drives som en del af friskoler og private grundskoler, kan få økonomisk tilskud fra opholdskommunen svarende til de gennemsnitlige udgifter til kommunale dagtilbud. Tilskuddet består af et driftstilskud, et bygningstilskud og et administrationstilskud. Dertil kommer forældrebetalingen, som institutionen selv fastsætter. Dagtilbud ved friskoler og private grundskoler er **selvejende og kan dermed ikke trække profit ud**.

6 "Forårs-sfo" og klub

Kommunerne kan vælge at yde et tilskud til friskolers og private grundskolers klubtilbud samt "forårs-sfo" (pasning i forårmånederne forud for skolestart). Friskoler og private grundskoler må ikke anvende statstilskud til disse ordninger, som derfor i realiteten skal **finansieres alene ved forældrebetaling**.

7 Friskole

Alle friskoler og private grundskoler modtager et statsligt driftstilskud, som afhænger af skolens størrelse, geografi og elevernes alder. I 2021 fordeles det statslige tilskud pr. elev således: **51.719 kr. i gennemsnitligt driftstilskud** 2.223 kr. bygningstilskud og 7.940 kr. SFO

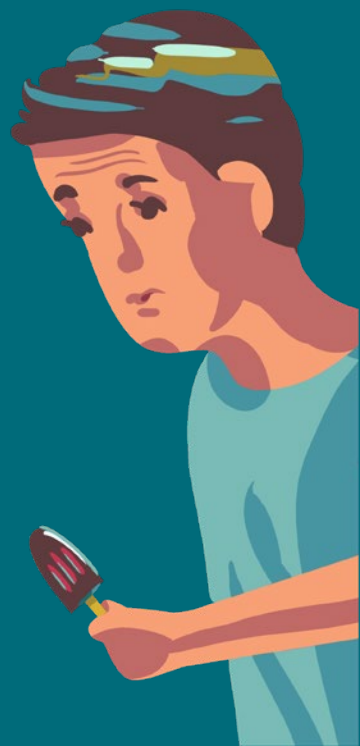
Minimumsnormeringer udregnes til ulempe for friskolernes dagtilbud

Friskolernes dagtilbud skal – i lighed med de kommunale dagtilbud – leve op til minimumsnormeringerne, som regeringen indgik aftale med Radikale Venstre, SF, Enhedslisten og Alternativet om den 5. december 2020. Ordningen skal sikre lovbundne minimumsnormeringer fra 2024 og et løft af normeringerne i årene frem mod 2024. Dagplejere er ikke omfattet af puljemidlerne.

Men, private pasningsordningers vuggestuetilbud vil få et lavere tilskud end kommunale dagtilbud, fordi de kommunale dagplejere inkluderes i beregningerne af de private dagtilbuds tilskud. Disse er væsentligt billigere end øvrige dagtilbud. I sidste ende kan det betyde, at forældrebetalingerne vil stige i friskolernes vuggestuer og børnehaver.

Forslag til spørgsmål:

- Synes du, det er rimeligt, at friskolernes dagtilbud risikerer at få væsentligt færre midler til at leve op til minimumsnormeringerne?
- Hvad vil det indebære, hvis forældrebetalingen, for at leve op til minimumsnormeringerne, bliver sat op i friskolernes vuggestuer og børnehaver.

Finansieringsmuligheder for friskoler og private grundskoler

Der kan være en del økonomiske benspænd, hvis man ønsker at etablere en friskole eller igangsætte en tilbygning/udbygning på en eksisterende friskole. Friskolerne er nemlig alene koblet til driftsudgifterne i folkeskolerne. Det betyder, at når en kommune anvender kommunale anlægsbudgetter til at bygge/renovere nye folkeskoler, så indgår denne udgift ikke i beregningen af friskolernes tilskud.

En friskole, der ønsker at udvide eller bygge nye faglokaler, må selv opspare overskud, låne af forældrekrædsen eller i banken/reakreditinstitut.

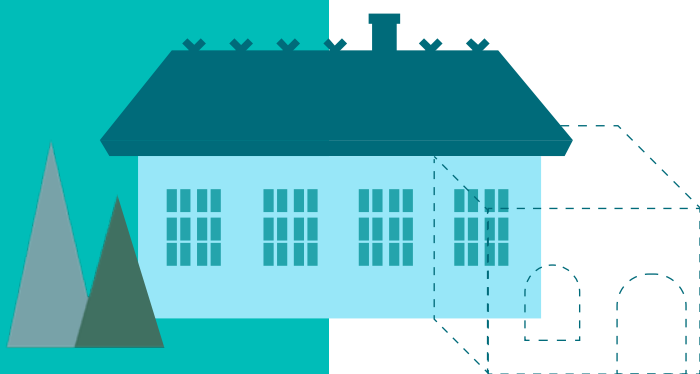
Udenfor de større byer er det ofte særdeles vanskeligt at låne penge til skolebygninger. Det skyldes, at det er svært at finde alternative anvendelsesmuligheder for skolebygningerne, hvis skolen lukker. Værdifastsættelsen af bygningerne sker på baggrund af de alternative anvendelsesmuligheder.

I praksis betyder det, at skolebygningen værdiansættes meget lavt, og at der derfor ikke kan hjemtages fuld finansiering i bank/reakreditinstitut (om nogen).

Det er muligt for kommuner at yde økonomisk støtte til anlægsudgifter på friskoler, ligesom kommuner kan tilbyde friskoler mulighed for at låne penge via 'kommunekredit'. Det sker dog overordentligt sjældent.

Forslag til spørgsmål:

- Hvad er din holdning til, at kommunen potentielt hjælper en friskole med finansiering af bygninger via låntagning i 'kommunekredit'?

Friskolelever tilhører ikke “eliten”

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd udarbejdede analysen *Flere børn fra eliten går på privatskole – også udenfor storbyerne* i 2020.

Hvad der ikke er medtaget i denne analyse er, at der er stor forskel på den socioøkonomiske profil på friskoler og øvrige private skoler. Det betyder noget for det billede, der fremkaldes.

Friskoleelever tilhører ikke en særlig elite. De kommer fra hjem, der til forveksling ligner folkeskoleelevernes hjem.

Analyse & Tal har i en analyse fra oktober 2020² sammenlignet den socioøkonomiske baggrund for henholdsvis friskoleelever, elever i de øvrige frie grundskoler (privatskoler, lilleskoler m.v.) samt i folkeskolerne. Konklusionen er: Friskoleelever kommer samlet set fra mindre eller lige så privilegerede hjem som folkeskoleeleverne:

- Målt på forældrenes indkomst og højest fuldførte uddannelse har folkeskolelever og friskoleelever i vid udstrækning samme socioøkonomiske profil. Der er dog en tendens til, at der blandt 1. klasserne på friskolerne er en overrepræsentation af lavindkomstfamilier, mens højindkomstfamilier er underrepræsenteret.
- Samme tendens ses omkring ledighed. Her er der væsentligt flere blandt 1. klasserne på friskoler, hvis forældre har været ledige i størstedelen af året to år i træk, end hvad der er tilfældet blandt folkeskoleelever.
- Fordelingen af forældrenes uddannelsesbaggrund ligner også hinanden blandt folkeskoler og friskoler. Blandt 8. klasser er der dog en forskydning ved, at friskolerne har færre faglærte og flere forældre med en mellemlang videregående uddannelse end folkeskolerne.

Forslag til spørgsmål:

- Analyser viser, at friskoleelever og folkeskoleelever ligner hinanden til forveksling på de socioøkonomiske parametre. Hvad er din/dit partis holdning til dette faktum?

² *Friskolernes elever 2009-2019 – Registerbaseret undersøgelse af friskoleelevers socioøkonomiske forhold og demografi*, Analyse & Tal, november 2020.

Massive folkeskolelukninger siden kommunalreformen

Siden kommunalreformen i 2007, hvor Danmark gik fra at have 271 kommuner til nu 98 kommuner, er antallet af folkeskoler reduceret med 370 skoler.

Det er kun delvist opvejet af en stigning i friskoler og private grundskoler på 53. Denne udvikling er primært sket i 2010-2013, hvor man lukkede eller sammenlagde mange folkeskoler.

Forslag til spørgsmål:

- Hvad betyder den lokale skole for dig/dit parti?
- Hvad er din holdning til forældregrupper, der etablerer en friskole, når kommunalbestyrelsen har nedlagt en folkeskole?

Flere og flere specialundervisningselever på friskolerne

Antallet af kommunale specialskoler er over de senere år faldet markant (183 specialskoler i 2010 mod 123 specialskoler i 2020), fordi flere og flere elever med specialundervisningsbehov nu rummes i den almindelige grundskole.

Det skaber et pres på grundskolen generelt. Friskoler og private grundskoler må ikke oprette specialklasser eller specialskoler, men kan tilbyde specialundervisning³ parallelt med, at de pågældende elever stadig går i en almenklasse⁴.

Antallet af specialundervisningselever i friskoler og private grundskoler er fordoblet de seneste fem år.

Udviklingen i andelen af specialundervisningselever på friskoler/private grundskoler

Skoleår	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Elever i friskoler og private grundskoler	112.022	117.256	119.424	121.362	121.894	122.130 ⁵
Elever, der modtager specialundervisning (i normalklasse eller segregeret)	1.481	1.710	2.030	2.295	2.638	3.016
Andel elever, der modtager specialundervisning	1,3%	1,5%	1,7%	1,9%	2,2%	2,5%

50 pct. af elever med specialundervisningsbehov går på friskolerne – selvom friskolerne kun tegner sig for 33 pct. af eleverne i sektoren⁶. 239 friskoler – ud af 280 friskoler – har specialundervisningselever svarende til 85 pct.

Elevtal for medlemsskoler ved FRISKOLERNE 2020

Elevtal 2020	Friskoler og private grundskoler	Andel af friskoler og private grundskoler	Elever	Andel af elever i friskoler og private grundskoler	Specialundervisningselever	Andel af specialundervisningselever i friskoler og private grundskoler
Friskolerne	281	52%	40.137	33%	1.646	50%

3 Specialundervisningselever er i friskoler/private grundskoler elever, der er vurderet til at få støtte på mere end 12 ugentlige lektioner.

4 Friskoler og private grundskoler, der gør en særlig indsats med hensyn til specialundervisning, kan dog blive godkendt som 'profilskole' og modtage et særligt tilskud til specialundervisning. Der er i alt 10 friskoler og private grundskoler, der er 'profilskoler'. Alle øvrige elever med specialundervisningsbehov er enkelt-integrerede.

5 Elever 0.-10. klasse

6 De øvrige elever er fordelt i privatskoler, lilleskoler, kristne friskoler og tyske mindretalsskoler.

Desværre findes der ikke direkte sammenlignelige tal for elever, der er integreret i normalklasser i hhv. folkeskoler og friskoler/private grundskoler. Det skyldes, at 75 procent af kommunerne helt eller delvist har et decentralt betalingsansvar for specialundervisning i almindelige klasser. Det er således den enkelte folkeskole, der håndterer – og betaler – denne opgave, og der findes desværre ikke sammenlignelige tal for hverken andelen af specialundervisningselever eller udgiften hertil.

Når det gælder betaling for en elev, der er henvist til en specialklasse, er det i dag 51 procent af kommunerne, der har helt eller delvist decentralt betalingsansvar, og 38 pct. af kommunerne har helt eller delvist decentralt betalingsansvar for specialundervisning på specialskoler⁷.

Kommuner sparer penge på de friskoleelever, der er henvist til specialskoler

På friskolerne skal børn med behov for specialundervisning integreres i normalundervisningen⁸. På 37 pct. af Dansk Friskoleforenings medlemsskoler rummes én eller flere elever, der egentlig er anvist via kommunens pædagogiske-psykologiske udredning (PPR) til kommunale specialskoler.

Kommunale specialskoletilbud har udgifter på helt op mod gennemsnitligt 300.000 kr. pr. elev. Når en elev flytter fra en folkeskole til en friskole/privat grundskole, skal kommunen betale et bidrag til staten, der i 2021 er fastsat til 39.662 kr. årligt pr. elev. Det betyder, at friskolerne mange steder løfter specialundervisningsopgaver, der i realiteten sparer kommunerne for store udgifter.

75 pct. af friskolerne modtager ikke kommunale midler til konkrete elever med specialundervisningsbehov. Friskolerne har mulighed for at søge den specialundervisningspulje, der solidarisk er afsat af de frie skolefor- eninger ud af finanslovsbevillingen. Denne pulje dækker dog ikke de totale udgifter.

Hovedparten af kommunerne placerer – som nævnt tidligere – betalingsansvaret for specialundervisning hos den enkelte folkeskole. Det betyder, at det er den enkelte folkeskole, der skal betale, hvis en elev anvises til enten kommunal specialskole eller skal modtage specialundervisning på folkeskolen.⁹

Af samme grund sparer hovedparten af folkeskolerne penge, når elever med specialundervisningsbehov optages på en friskole eller privat grundskole.

Forslag til spørgsmål:

- Hvad er dit indtryk af friskolernes sociale ansvarlighed?
- Hvad er socialt ansvar for dig? (er det alene specialundervisning?)
- Er det en god model at placere betalingsansvaret for specialundervisning på den enkelte folkeskole?
- Er du overrasket over, at det indebærer store besparelser for folkeskolerne og kommunerne, når elever med specialundervisningsbehov flytter til friskoler og private grundskoler?

⁷ Kommunernes styring af specialundervisningsområdet, februar 2020, Social- og Indenrigsministeriets benchmarkingenhed.

⁸ Se dog note 4.

⁹ Kommunernes styring af specialundervisningsområdet, februar 2020, Social- og Indenrigsministeriets benchmarkingenhed.

Friskolerne og det kommunale samarbejde

Friskolerne og kommunerne er afhængige af et godt samarbejde. For eksempel er den pædagogisk-psykologiske rådgivning (PPR) et meget centralt samarbejde i lighed med SSP-samarbejdet (skole/sociale myndigheder og politi).

En fjerdedel af friskolerne har tilknyttet en kommunal skolesocialrådgiver, og 17 procent af friskolerne har samarbejde med kommunerne om lån/leje af faglokaler.

Men, mange friskoler ønsker forbedrede samarbejdsmuligheder med kommunen og kommer både med konkrete eksempler på manglende

samarbejde og ideer til forbedret samarbejde.

Forbedrede muligheder for PPR-bistand, adgang til kommunale idrætsfaciliteter, bedre overlevering mellem børnehave og skole og offentlig transport står højt på ønskelisterne.

Der findes heldigvis også gode eksempler på frugtbare samarbejder mellem friskoler og kommuner.

Her er et udpluk af eksempler på samarbejde mellem friskoler og kommuner:

Helle Krogsgaard

SKOLELEDER PÅ SÆBY FRISKOLE
FREDERIKSHAVNS KOMMUNE

Scan QR-koden og se hele
videointerviewet med
Helle Krogsgaard.

Børn kommer i klemme med lange sagsbehandlingstider ved PPR

"Frederikshavns Kommune har en behandlingstid på 9 måneder på PPR (pædagogisk psykologisk rådgivning), det betyder, at vi har mange børn og familier, der kommer i klemme i systemet. For en lille skole som os, er det altafgørende, at vi har en PPV (pædagogisk psykologisk vurdering) den 5. september, så vi kan søge om støtte til eleven. Har vi ikke den, betyder det, at der går yderligere 12 måneder, før vi får støtte til eleven. Det betyder, at vi skal spare andre steder, for at få trådene til at mødes. For vi afsætter støtte til eleven uanset.

Ydermere har vi stor udskiftning af psykolog og sagsbehandler, så det direkte samarbejde mellem

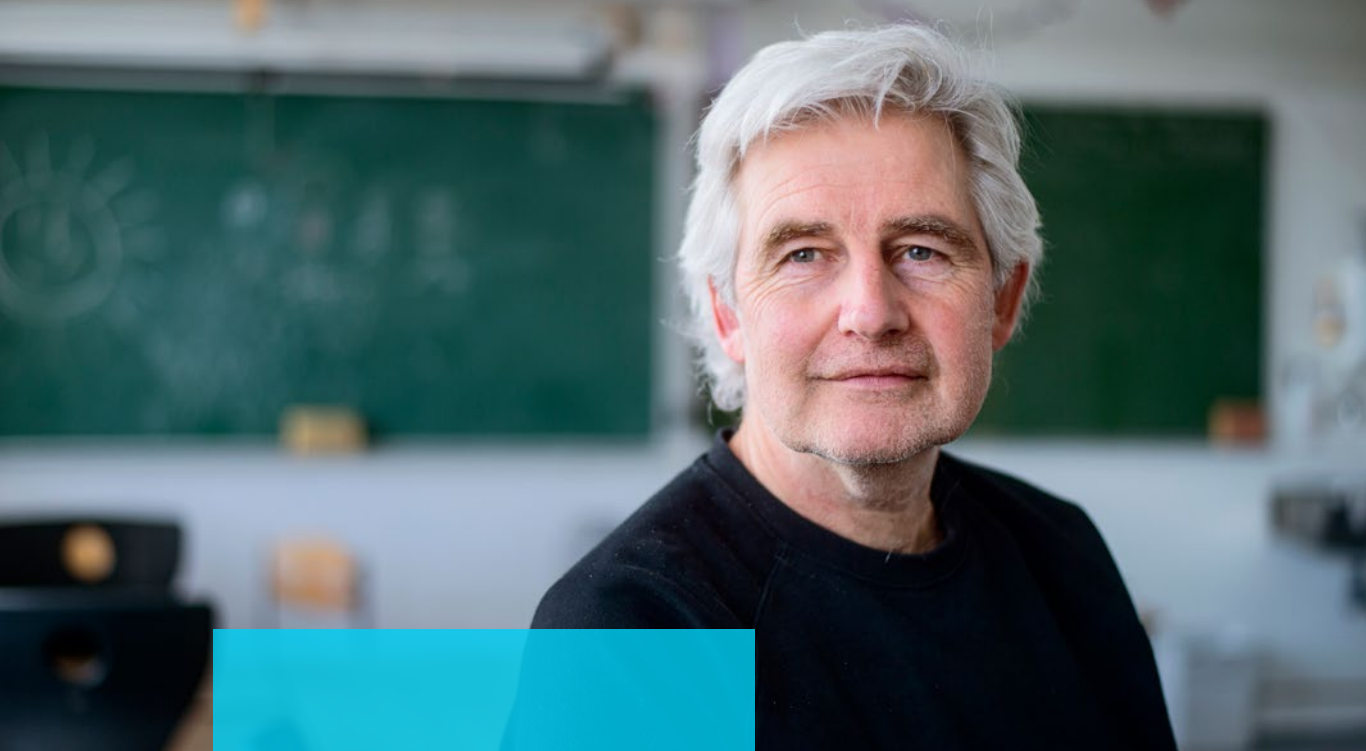
fagpersoner er svært, da nye relationer hele tiden skal opbygges, og de skal lære skolens værdier og tankesæt at kende. Det kan føles som om, det er forfra hver gang. Det er ikke de enkelte fagpersoner, vi har været utilfredse med, men den store udskiftning. Spørgsmålet er i virkeligheden, hvorfor der skal være så stor udskiftning?

Det er forståeligt, at der indimellem er nogle forskellige prioriteter i en kommune. Problemet her er, at det har været sådan i siden skolens start i 2018, men jeg ved, at problemet rækker længere tilbage.

Jeg håber, at Frederikshavns kommune vil prioritere det her problem, for det vil glæde alle børn og familier i kommunen uanset om de går på folkeskole, privatskole eller friskole."

Forslag til spørgsmål:

- Hvordan synes du, at samarbejdet med kommunen og kommunens friskoler/private grundskoler bør være angående Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR)?

Anders Blom Salmonsens

Skoleleder på Mariendal Friskole
Københavns kommune

Scan QR-koden og se hele
videointerviewet med
Anders Blom Salmonsens.

Vi står bagerst i køen til leje af idrætsfaciliteter

"Mariendal Friskole er en lille skole på Vesterbro i København. En rigtig stenbro-skole. Vi har en lille gymnastiksal, som blev bygget for 100 år siden og en asfalteret skolegård på 1. sal. Vores elever har i høj grad brug for mere plads at bevæge sig på, så vi har et stort behov for at kunne benytte kommunens idrætsfaciliteter. Det gør vi også af og til, når vi har en idrætsdag. Så lejer vi tid i en hal eller på et stadion i nogle få timer, men skolens behov er jo noget større. Det ville gøre en kæmpe forskel, hvis vi kunne have adgang til kommunale idrætsfaciliteter fast hver uge. Jeg har forgæves forsøgt at lave aftaler med forskellige haller i kommunen, men der er to urime-

lige forhold, som gør det urealistisk at indgå en aftale. Vi tilbydes ikke skolerabat. Det betyder, at vi betaler timepris som privatpersoner. Sådanne priser ville langt overskride rammerne for skolens budget.

Det andet forhold er, at vi har oplevet, at man annullerer vores lejeaftale, hvis en folkeskole senere får brug for den haltid, vi har reserveret. Sådanne vilkår kan en skole naturligvis ikke leve med. Derfor har vi opgivet at aftale faste tider på kommunens idrætsanlæg. Det kan være svært at acceptere dette. Vi er en del af et skolesystem, som tager ligeværdigt ansvar om den fælles opgave at undervise kommunens børn. Men fordi vi er en privat organisation, har vi langt fra de samme rettigheder som folkeskolerne."

Forslag til spørgsmål:

- Hvordan synes du, at samarbejdet med kommunen og kommunens friskoler/private grundskoler bør være angående mulighederne for at leje/låne kommunale (idræts)faciliteter?

Kent Lykke

Skoleleder på Uhre Friskole
Ikast-Brande Kommune

Scan QR-koden og se
hele videointerviewet
med Kent Lykke.

Kommunens busruter tager ikke hensyn til vores friskoleelever

"Uhre Friskole er en skole, der ligger 'in the middle on nowhere'. Derfor er det vigtigt, at vi har en fungerende offentlig transport, så skolens børn kan komme i skole uden problemer. Da friskolen startede op tilbage i 2005, var der et fantastisk godt samarbejde med Brande Kommune, men som tiden går bliver samarbejdsfladerne færre og færre. Det er ikke vores ønske, men sådan er det blevet, og friskolerne får ikke den 'credit', de fortjener, som aktive arbejdspladser og som kit i kommunernes landsby- og udkantsområder. Et af de steder, hvor Ikast-Brande Kommune ønsker at spare, er på transportomkostningerne. De vil spare én bus væk, så de tre busser, der kører i Brandeområdet, bliver til to. Det betyder, at vi har nogle elever, som ikke kan komme med bussen i skole, fordi kapaciteten ikke vil være stor nok. Det står

*i stor modsætning til kommunens politik om, at alle borgere i kommunen skal kunne køre gratis med de kommunale busser. Det kan så ikke lade sig gøre i det her tilfælde. Til spørgsmålet om, hvad vi så skulle gøre ved det, var svaret, at det var min opgave som skoleleder at selekttere, hvilke elever, der så kunne køre med bussen. Det, synes jeg, er en urimelig situation. Derfor betaler skolen nu for, at der stadig kører tre kommunale busser dagligt i Brandeområdet, så alle skolens børn kan komme med. Paradesalt nok servicerer selvsamme busser også nogle af de store virksomheder i byen, idet busserne også svinger forbi stationen og kører videre ud til de virksomheder. Det er altså ikke længere et spørgsmål om, at man **skal**, eller politisk **ønsker** at hjælpe friskolerne – men mere et spørgsmål om, at kommunen fra sag til sag **vælger**, om man vil hjælpe friskolerne."*

Forslag til spørgsmål:

- Hvordan synes du, at samarbejdet med kommunen og kommunens friskoler/private grundskoler bør være angående befordring af elever? (busruter, bustider m.v.)

Anne Mette Rasmussen

Skoleleder på Park Allé Privatskole
Brøndby Kommune

Scan QR-koden og se hele
videointerviewet med
Anne Mette Rasmussen.

Kommunen laver benspænd for overgangen mellem børnehave og friskole

"Når et børnehavebarn skal starte i skole, er der et forløb, hvor børnehaven skal overlevere barnet til skolen. Hvis der er særlige ting, vi som skole skal være opmærksomme på, vil vi gerne vide det, så vi kan tage ordentligt imod barnet. Vi vil gerne i dialog med børnehaven inden skolestart og have besøg af børnehaven, så alle børn får besøgt deres nye skole. Men det er desværre ikke muligt, fordi kommunen har et princip om, at børnehaverne kun samarbejder med kommunens folkeskoler om overlevering, men ikke med kommunens private – og frie skoler. Det betyder, at de børn, der bor her i Brøndby Kommune, som skal starte på en privat- eller friskole, ikke får

samme overgang og oplevelse som deres kammerater, som skal starte i folkeskolen. Både børn og forældre synes, det er svært – og det synes vi også. Vi har prøvet at få et samarbejde op og køre, men det har ikke været muligt. Børnehaverne får at vide, at de ikke må komme på besøg hos os. Læser man på Brøndby Kommunens hjemmeside beskriver de, hvor god en overgang, der er mellem børnehave og skole i kommunen, men det gælder så kun for folkeskolerne. På kommunens hjemmeside står de private – og frie skoler heller ikke nævnt eller beskrevet. Vi er simpelt hen ikke et tilbud, som kommunen mener, man kan vælge."

Forslag til spørgsmål:

- Er overleveringen mellem børnehave og skole vigtig – uanset om barnet skal gå på folkeskole eller friskole/privat grundskole?

Jakob Ringgaard

Skoleleder på Ollerup Friskole
Svendborg Kommune

Scan QR-koden og se
hele videointerviewet
med Jakob Ringgaard.

Kommunen ser os som en værdifuld brik i kommunens skoletilbud

"Vi har et rigtig godt samarbejde med Svendborg Kommune. To gange om året bliver vi inviteret til møde med skolechefen, hvor vi kan drøfte stort og småt. Det betyder, at vi bliver briefet før noget bliver besluttet. Vi oplever, at der bliver lyttet til os, og nogle gange bliver ting også lavet om på baggrund af vores input. Det er meget værdifuldt. Det er vigtigt, at vi har et ansigt på skoleafdelingen og vice versa.

Vi oplever faktisk også, at man fra politisk side – også fra borgmesterens side – ser på de frie skoler som en værdifuld brik i kommunens skoletilbud. De ser os som medspillere, der tiltrækker folk til udkantsområderne. På kommunens hjemmeside fremgår det, at der både findes folkeskoler og frie skoler. Også i forhold til samarbejdet med PPR og Familieafdelingen føler vi os ligestillede. Vi oplever dygtige fagfolk i Familieafdelingen, der ser barnet før skoleformen".

Forslag til spørgsmål:

- Hvordan ønsker du, at samarbejdet mellem kommunen og friskolerne/de private grundskoler skal være?
- Ser du potentialer for at forbedre samarbejdet?

Den politiske drøm om blandede skoler

Arbejdernes Erhvervsråd (AE) konkluderede i analysen *Den blandede skole er på tilbagetog* (juni 2019), at andelen af skoler med en nogenlunde ligelig fordeling af elever fra alle indkomstgrupper fra 2007 til i dag er faldet fra næsten 40 pct. til 28 pct. AEs kriterier for betegnelsen "en blandet skole" er, at der er 10-30 pct. af eleverne i hver af fem definerede indkomstgrupper.

Analysen slår fast, at det i 29 kommuner er under 15 pct. af skolerne, hvor elevsammensætningen er blandet. I 2007 var det kun 11 kommuner med så lav en andel blandede skoler. Særligt i yderområderne og i en række kommuner nord for København er der få blandede skoler tilbage. Tendensen gælder både folkeskoler og friskoler/private grundskoler.

Fra politisk side bliver denne tendens italesat som et polariseringstegn og ofte adresseres "privatskolerne" som problemet. Men faktum er, at der er tale om generelle tendenser, og at det har stærk sammenhæng med bl.a. boligpolitik.

Forslag til spørgsmål:

- Deler du ønsket, som flere politiske partier har ytret, om, at skoler skal være mere blandede?
- Kan skolerne i vores kommune blive mere blandede? Hvad vil det kræve?

Hvad vægter forældrene, når de skal vælge skole?

Forældre vælger skole ud fra mange forskellige parametre. Herunder fremgår det, at det for folkeskoleforældre vægter højest, at skolen ligger tæt på bopælen, mens godt ry, værdigrundlag og utilfredshed med den lokale folkeskole samt højt fagligt niveau er de vigtigste parametre for forældre til børn i friskoler og private grundskoler.¹⁰

Forældre til børn i folkeskoler: Hvorfor valgte du netop den skole, som dit barn går på?

Skolen overordnede læringstrategier	4%
Skolens værdigrundlag	7%
Ikke råd til friskole eller privatskole	8%
Andre årsager	10%
Skolens høje faglige niveau	13%
Skolen gode ry	25%
Jeg synes, at folkeskolen er vigtig	26%
Det var den skole, vi hørte til	48%
Så vores børn kunne gå i skole med børn fra lokalområdet	51%
Skolen lå tæt på vores bopæl	58%

Forældre til børn i fri- og privatskoler: Hvorfor valgte du netop den skole, som dit barn går på?

Så vores børn kunne gå i skole med børn fra lokalområdet	9%
Andre årsager	21%
Skolen lå tæt på vores bopæl	21%
Skolens overordnede læringsstrategier	28%
Skolens høje faglige niveau	46%
Ikke tilfreds med den folkeskole, vi hørte til	46%
Skolens værdigrundlag	49%
Skolens gode ry	50%

På en skala fra 0-10, hvor 0 er "meget utilfreds" og 10 er "meget tilfreds". hvor tilfreds er du med følgende:

	Samlet tilfredshed	Lærernes faglighed	Antal elever i klassen	Omfanget af brugen af vikarer
Folkeskoler	6,8	7,3	6,2	5,1
Fri- og privatskoler	8,5	8,4	8,6	7,9

Samlet set er tilfredsheden størst på friskoler og private grundskoler, ligesom lærernes faglighed, antallet af elever i klasserne og omfanget af vikarer vurderes at være bedre i friskoler og private grundskoler.

Forslag til spørgsmål:

- Forældre vælger skole til deres barn af mangfoldige årsager. Anerkender du/dit parti, at det derfor er en styrke, at der i kommunen findes valgmuligheder i form af både folkeskoler, friskoler og private grundskoler?
- Hvorfor, tror du, forældrenes tilfredshed med landets friskoler og private grundskoler er højere?

¹⁰ Undersøgelse fra Danmarks Statistik (DST Survey)

Tre-delt tilsyn på friskoler og private grundskoler

Tilsynet på friskoler og private grundskoler består af tre niveauer: 1. Forældrekredeksens tilsyn, 2. Certificerede tilsynsførende og 3. Statsligt tilsyn.

Forældrekredeksens tilsyn

Det påhviler forældrene på en friskole/privat grundskole at føre tilsyn med skolens almindelige virksomhed. Forældrene træffer selv beslutning om på hvilken måde, tilsynet skal udøves. Dette tilsyn er meget tæt på skolens dagligdag.

Certificeret tilsyn

Forældrene på friskoler/private grundskoler vælger en eller flere certificerede tilsynsførende til at føre tilsyn med undervisningens kvalitet. De tilsynsførende vurderer, om undervisningen og elevernes faglige niveau kan stå mål med folkeskolen. Den tilsynsførende kan ikke overtage forældrekredeksens tilsyn. De certificerede tilsynsførende er alle godkendt af Børne- og undervisningsministeriet.

Statsligt tilsyn

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) fører tilsyn med friskoler og private grundskoler, som skal sikre, at undervisningen samlet set kan lede eleverne frem til de slutmål, skolen har opstillet for undervisningen. Tilsynet omfatter skolernes faglige resultater, undervisningens kvalitet og regeloverholdelse.

Der er to centrale krav, tilsynet vurderer:

- **Stå-mål-med-kravet:** Overordnet betyder det, at elever, der forlader 9. klasse på en friskole/privat grundskole, skal have fået en undervisning, som giver dem de samme muligheder for at komme videre i uddannelsessystemet, som hvis de havde gået i folkeskolen.
- **Frihed og folkestyre-kravet:** En friskole/privat grundskole skal ifølge friskoleloven "forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene".

I tilsynet med friskoler og private grundskoler skelner STUK – Styrelsen for undervisning og kvalitet – mellem almindeligt og skærpet tilsyn. Omfanget afhænger af, hvad der har igangsat tilsynet, og hvad styrelsens tilsynsførende observerer undervejs. STUK tilrettelægger tilsyn ud fra tre tilsynsspør: Risikobaseret tilsyn (screening af skolernes faglige resultater), Tematisk tilsyn (særlige områder, hvor styrelsen er gjort opmærksom på udfordringer), Enkeltagsstilsyn (skærpet tilsyn med den enkelte skole).

Tilsyn på folkeskoler

Folkeskolerne ejes og drives af kommunerne, og det er derfor kommunalbestyrelserne, der har ansvar for at føre tilsyn med folkeskolerne. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet fører tilsyn med, at kommunerne løfter deres opgaver på folkeskoleområdet.

Forslag til spørgsmål:

- Mener du, tilsynet med friskoler og private grundskoler er godt nok som det er i dag?
- Mener du, der bliver ført lige meget tilsyn med folkeskolerne som friskoler og private grundskoler?

Hvad er egentlig forskellen på friskoler og private grundskoler?

Det bliver ofte fremlagt som om de cirka 550 friskoler og private grundskoler fordelt over hele Danmark er ens. Det er langt fra tilfældet, og det er egentlig også en del af pointen.

'Friskoler og private grundskoler' dækker over en meget bred vifte af frie grundskoler med forskellig pædagogik, værdier, livssyn m.v. Fra grundtvig-koldske friskoler til privatskoler, lilleskoler, Rudolf Steiner Skoler, kristne friskoler, tyske mindretalsskoler, friskoler med muslimske værdier m.v.

Alle disse skoler deler lovgrundlag og tilskudssystem, men lokalt kan der være meget store forskelle på elevgrundlag, socioøkonomi, pædagogisk ståsted, skemaets indretning og skolens dagligdag.

Friskolernes rolle i lokalsamfundet

35 pct. af friskoleeleverne bor i byer med under 500 indbyggere.¹¹ I folkeskoleregi er det kun 13 pct. Det er både en konsekvens af de masselukninger af folkeskolerne, der er sket siden 2007, og et bevis på, at den lokale skole har en særlig værdi, og at friskolerne reelt henvender sig til alle.

Friskolerne spiller ofte en væsentlig rolle som lokale kraftcentre. På halvdelen af landets friskoler bruger eksempelvis de lokale idrætsforeninger skolens faciliteter. Også pensionistforeninger, husflidsforeninger, aftenskoler, ungdomsklubber,

musikskoler, dagplejere, billedskoler m.v. finder vej til friskolernes lokaler og arealer.

Mange lokalsamfund har bevist, at skolen er afgørende for at udvikle et lokalsamfund. Sådan forholder det sig også for Feldballe på Djursland.

I det følgende kan du læse om, hvilken rolle Feldballe Friskole og Børnehus spiller for de ildsjæle, der tegner byens udvikling.

¹¹ Friskolernes elever 2009-2019 – Registerbaseret undersøgelse af friskoleelevers socioøkonomiske forhold og demografi, Analyse & Tal, november 2020.

CASE

Scan QR-koden og få en videofortælling om Feldballe som aktiv landsby.

Feldballe – en lille by, under stor udvikling

Ved foden af Mols Bjerge, 30 minutters kørsel fra Aarhus ligger en lille by, som du måske engang har kørt igennem uden at tænke mere over det. Fra hovedvejen ligner den mange andre små byer i Danmark, men når du først bevæger dig ned ad de små villaveje, forbi nogle af gårdene eller går rundt i økolandsbyen Friland og måske også støder på én af byens ildsjæle, vil du hurtigt se, at byen slet ikke er så anonym. Byen hedder Feldballe. Og her led den lokale folkeskole samme skæbne, som mange andre små folkeskoler i 2009. Skolen lukkede, og mange i den lille by i Syddjurs Kommune frygtede, at byen langsomt ville blive affolket, men sådan skulle det ikke gå. Lokale kræfter kæmpede for at etablere en friskole. Det lykkedes. Feldballe Friskole slog dørene op i 2010. Og det modsatte skete; indbyggertallet er steget med 46% over de sidste 20 år. I 2017 kom også Børnehuset til – med vuggestue og børnehave. Økolandsbyen Friland har også sat gang i byen. Størstedelen af indbyggerne i Feldballe er børnefamilier, og gennemsnitsalderen i byen er 39 år, hvilket er det laveste i hele Syddjurs Kommune.

Byen har nu en friskole og herunder et dagtilbud, en privatejet hal med tilhørende skateboardbane, en kirke, en bager, en vinhandel, en restaurant (som er at finde på michelinguiden), og snart også indkøbsfællesskabet, Kooperativet, styret af lokale kræfter.

Feldballe blev kåret som årets landsby af Region Midtjylland i 2016.

FAKTA

Indbyggertal

2000	350
2012	444
2020	511

Gennemsnitsalder 39 år

Boligpriser 13.108 kr./m²

Friskole elevtal

2010	85
2020	154
Børn i dagtilbud	40 børn

HVAD BETYDER FRISKOLEN FOR LOKALSAMFUNDET?

JENS PETER MØLGAARD

Formanden for distriktsrådet

Jens Peter Mølgaard er formand for Distriktsrådet Feldballe og omegn. Jens Peter bor i Friland, hvor han har boet siden 2006.

"Friskolen er en gevinst for byen. Den trækker folk til, som gerne vil noget, og som kan noget. Hvis skolen lukkede ville området være under afvikling. Det kan man se i andre lokalsamfund, hvor den nedadgående spiral startede, fordi skolen lukkede."

TINE VALBJØRN ANDERSEN

Københavnnerfamilien

Tine Valbjørn Andersen er flyttet med sin mand, Jonas og hendes børn Elin og Olaf fra Københavnsområdet til Feldballe.

"Vi havde en drøm om at finde et nedlagt landbrug, hvor der kunne være plads til os og til min mands far, som bor ovre i den anden længe. Og det kunne bedre lade sig gøre her end omkring København, hvor vi boede før. Vi har 25 hektarer, vores egen skov og masser af plads. Og børnene kan selv komme i skole. Vi er flyttet herover for at få fritgående børn, og det har vi fået [...] Før vi købte huset, var vi i tvivl om, vi kunne få plads til børnene på skolen. Hvis ikke de havde fået plads, så skulle vi ikke bo her. Skolen er afgørende for vores valg."

MORTEN SKOVHOLM

Ejendomsmægleren

Morten Skovholm er ejendomsmægler og indehaver af Home i Rønde.

"Da friskolen bliver etableret, kan vi se, at der kommer en stigende efterspørgsel fra børnefamilier. Du kan skabe et liv her, uden at du skal ligge og køre til det hele. Her er en skole, dagtilbud og fritidsaktiviteter. Det er et stort aktiv."

Priserne stiger i de store byer, men her i Feldballe er priserne også stigende. Sidste år havde vi et fint, renoveret hus her, som gik i overbud. Det blev solgt for 1.750.000, i dag ville det hus sagtens kunne være sat til salg for 2.000.000. Priserne i Feldballe er steget 20-25% over de sidste par år. I øjeblikket ligger husene til salg i max en måneds tid, for to år siden lå de i tre-seks måneder. Det er helt klart pga. friskolen og placeringen."

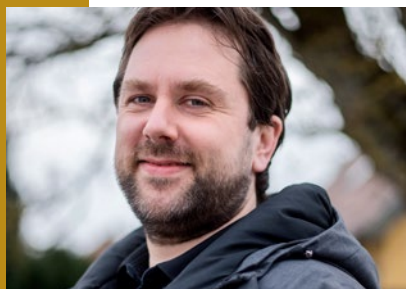
BENEDIKTE BOCK PEDERSEN

Præsten

Benedikte Bock Pedersen er præst og provst i Feldballe.

"Skolen er et sted, som skaber sammenhængskraft i byen. Skolen er en fuldstændig afgørende faktor for, at Feldballe er et rart sted at bo. Det ville heller ikke være attraktivt for mig at være præst i en by, hvor ikke der er en skole. Jeg elsker at have de lokale konfirmander og minikonfirmander, arbejdet med dem er fuldstændig fantastisk. Jeg ville ikke søge en stilling, hvor der ikke er konfirmander, det ville være et kedeligere præsteliv. Hvis ikke den der skole var der, ville jeg også overveje, om det her var et sted, jeg overhovedet ville bo. Så vigtig er skolen."

HVAD BETYDER FRISKOLEN FOR LOKALSAMFUNDET?

JONATHAN HVIDBJERG

Indkøbsfællesskabsformanden

Jonathan Hvidbjerg er formand for foreningen bag indkøbsfællesskabet Kooperativet

"Vi har en stor selvtilid og forståelse for, at når vi sætter os noget for, så bliver det til noget. Det har vi lært ved at starte en friskole, som er et projekt, der er lykkedes. Nu starter vi et indkøbsfællesskab, og det skal nok også blive en succes, nøjagtig ligesom friskolen."

TRINE ANDREASSEN

Forkvinde for bestyrelsen

Trine Andreassen, forkvinde for Feldballe Friskole og Børnehus

"Feldballe Friskole og Børnehus er et sted, hvor børnene har plads til at være dem, de er. Og opbakningen er kæmpe stor fra byen. Det er alfa omega for et lille bysamfund, som vores, at der er et liv, som skabes gennem skolen og daginstitutionen. Når man skal vælge et sted at bo, er det jo også kæmpe faktorer. Friskolen og Børnehuset er både det naturlige valg for folk, som bor her i byen, men vi har også et kæmpe opland, så vi har mange børn, der bliver kørt hertil, fordi forældrene aktivt har valgt stedet."

MICHAEL STEGGER

Hvad siger lokalpolitikere?

Michael Stegger, Socialdemokratiet

"Det er åbenlyst, at friskolen er en aktiv medspiller for hele lokalsamfundet i Feldballe – ikke kun som skole, men for hele samfundet og kulturlivet. Friskolen er med til at løfte hele byen. Jeg kunne jeg godt tænke mig, at friskolerne blev anerkendt noget mere for – altså den aktive rolle de har i de små lokalsamfund – ligesom her i Feldballe."

Claus Wistoft, Venstre

"Kommunen og friskolerne skal kunne arbejde sammen – det er vigtigt. Friskolerne bidrager til en større diversitet, og derudover sørger friskolerne for, at kommunen er geografisk dækket i forhold til skoletilbud. Derfor skal kommunen se friskolerne som et supplement fremfor en konkurrent. Her i Syddjurs gør vi et stort arbejde for, at friskolerne og folkeskolerne bliver behandlet lige – omvendt forventer vi også, at friskolerne løfter et socialt ansvar."

CLAUS WISTOFT

Forslag til spørgsmål:

- Hvad betyder det for kommunen, at der er friskoler og private grundskoler?
- Hvilken rolle spiller friskoler og private grundskoler for de små (og store) byer?

Friskolernes valgpakke 2021

Udgiver: FRISKOLERNE

Copyright: FRISKOLERNE

Version: 1.2

Versionsdato: 28.06.2021

Resumé: I denne valgpakke får du serveret en stribe fakta om grundskolen. Både de overordnede og de mere specifikke. Materialet er udarbejdet som baggrundsinformationer for folk, der gerne vil klædes på til drøftelser om den danske grundskole i forbindelse med Kommunalvalg 2021.

Grafisk design og opsætning: Louise Meyland

Illustrationer: Rene Birkholm (s. 7), Nis Nilsen (s. 8, 10, 11, 22, 25)

Foto: Sophia Juliane Lydolph

Yderligere oplysninger

Friskolernes Hus

Middelfartvej 77

5466 Asperup

+4562613013

kontakt@friskolerne.dk

www.friskolerne.dk

Maren Skotte

Kommunikationschef

+4520498503

maren@friskolerne.dk